

lingsret, der var jo netop det samme Grundlag i alt det væsentlige. Nu ved jeg nok, at den ærede Minister vil komme og sige, at den Gang var der ikke Tale om Kvinder, og der var forskellige andre Ting, der ikke vare med. Men for at forebygge en lang Forhandling om dette, vil jeg sige, at hvad jeg her taler om, er Princippet Indstillingsret; det var der, og dette Princip var udført saaledes, at naar der var Enstemmighed, saa skulde de have den Mand, de indstillede. I saa Fald behøvede man kun at indstille een, saa skulde de have ham. Det har der været Tale om i Udvalget, men det vilde den ærede Minister ikke gaa ind paa. Det kunde vi have faaet for 30 Aar siden, men denne Indstillingsret erklærede Venstre ikke at ville have, og saa opstillede man derimod det Forslag om Præstevalg, som jeg har talt om i disse Dage. Skulle vi nu gaa Indstillingsvejen, vilde jeg unægtelig have ønsket, at man for 30 Aar siden ikke havde lavet Venstres Programforslag, men at man havde taget Forhandlingen op paa det Grundlag, der blev budt, og sørget for at faa det bedst mulige ud deraf. Saa havde vi rimeligvis været adskilligt videre nu. Men det gjorde man ikke, og derfor kan en saadan halvgammel Fyr som jeg ikke nu følge med i Svingningen. Jeg troede, det var *Alvor*, hvad man stillede op. Den Gang jeg kom ind i Folketinget, glædede jeg mig endvidere i høj Grad over den fine Forstaaelse, der var af Forskellen mellem en Kommune og en Menighed. Det gik gennem alle Taler den Gang, at man var klar over, at en Kommune og en Menighed maatte man endelig ikke blande sammen, fordi Kommunen var en rent udvortes Ting, og en Menighed burde være en aandelig Sammenslutning. Det var indlevet i alle Bevidstheder den Gang. Hele Folketinget var næsten den Gang præget af den Betragtning, der var udgaaet fra Grundtvig, den havde virket ikke blot paa hans Venner, men langt uden for hans Vennekreds, saa det forstås af alle, naar man talte om, at en Menighed kun kunde udvikle sig i Frihed, og at Folkekirken, hvis den lidt efter lidt skulde gaa over til at blive et virkeligt Troessamfund, maatte den udvikle sig ad Frivillighedens Vej. Men i disse Dage har jeg desværre mærket, at naar jeg har prøvet paa at gentage disse gamle Toner, er der meget lidt Forstaaelse deraf. Det er, som om det var et helt andet Sprog, der lød den Gang, end det, som gælder i vore Dage. Nu mener man

her i Folketinget, at man netop skal organisere Menighedslivet paa Grundlag af de udvortes Grænser, Sognegrænserne, medens Folketinget i Tresserne saa drabelig bekæmpede den Anskuelse. Det har helt forandret sig; nu mener man, at man kan og skal ordne Menighedslivet ved Lovgivningsforanstaltninger og udvikle en hel Kirkeforfatning ad denne Vej. Ja, Tiden har forandret sig. Jeg troede nu, at den havde forandret sig i den Retning, at man bedre forstod Frivillighedens Betydning i aandelige Sager. Men jeg ser til min Forbavselse og til min Sorg, at den har forandret sig i modsat Retning, saa at man nu slet ikke en Gang forstaar Talen om dette. Men naturligvis, man maa jo lovgive efter den Forstaaelse, der er i Nutiden. Jeg har spurgt mig selv, hvori det ligger. Er det, fordi vi overhovedet leve i Maskinernes Tidsalder, at man tror, man kan lave al Ting paa Maskine, ogsaa kirkeligt Liv? Det er muligt. Er det, fordi vi ere saa glade ved vore parlamentariske Former, at man tror, at naar vi bare faa Valgmaskineriet i Orden, saa vil det alt sammen blive godt? Det er ogsaa muligt. Der er mange Ting, der kunne have fremkaldt Forandringen. Men sikkert er det: en Forandring er det, en fuldstændig Forandring, idet Folketinget nu staar paa det Standpunkt, som Folketinget for 20—30 Aar siden bekæmpede af alle Livsens Kræfter, staar paa det principielle Standpunkt, som den Gang havde sine Talsmænd i de højkirkelige Kredse, og som havde sine Talsmænd blandt en Del af Landstingets Medlemmer. Naa, det kan jo være glædeligt, det vidner maaske om, at nu falder man snart hinanden i Armene fra de forskellige Sider. Men jeg siger: hvor havde det dog været velsignet, at vi saa kunde have sparet alle disse Aars Kampe om de Ting og taget fat den Gang paa det Stade, hvorpaa den nuværende højtærede Kultusminister staar; for saa havde man kunnet faa noget ud af det allerede den Gang. Men den Gang var det Grundtvigs Aand, der raadede, og ikke den nuværende ærede Ministers! Jeg for min Del har staaet saaledes til disse Ting, at jeg i Overensstemmelse med Folketingets Flertal har troet, at vi skulde gøre rigtig *Alvor* af to Hensyn, der her ere at tage, at vi skulde gøre *Alvor* af det *demokratiske* Hensyn, og at vi skulde gøre *Alvor* af det *virkelige* Hensyn. Derfor holdt vi paa en fuldt ud demokratisk Valgret, og paa, at Valget af